

Ramowy program nauczania języka łacińskiego

Poziom *Thesaurus (T)*

(w zakresie wybranych sprawności. Poziom *Palatium* w przybliżeniu odpowiada poziomowi B2 wg Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego)

Translatorium z łaciny średniowiecznej

Założenia

Proponowany program nauczania adresowany jest do osób, które wcześniej uczyły się klasycznego języka łacińskiego i opanowały go w zakresie podstawowym i wyższym, a więc dla studentów studiów magisterskich (I i II rok studiów II stopnia). Kurs ten przewiduje 30 godzin zajęć przez jeden semestr oraz 40-50 godzin pracy własnej studenta poza kursem. W ramach zajęć translatoryjnych osoby studiujące zapoznają się z leksyką, ortografią, gramatyką i składnią łaciny średniowiecznej w kontekście łaciny klasycznej (porównawczo na zasadzie odstępstw od typowych, klasycznych reguł) w trakcie analizy gramatycznej przy przekładzie tekstów. Poznają i tłumaczą, analizują, interpretują i opracowują różne gatunki tekstów średniowiecznych w kontekście historyczno-kulturowym i obyczajowym (w tym teksty specjalistyczne, źródłowe wykorzystywane w pracach magisterskich). Osoba prowadząca zajęcia jest organizatorem procesu nauczania i uczenia się, doradcą oraz przewodnikiem, ale końcowe efekty zależą głównie od uczestników zajęć - od ich wkładu pracy, gotowości do uczenia się, systematyczności, kreatywności i aktywności.

Metody nauczania

praca z tekstem, dialog, ćwiczenia językowe, metody e-learningowe z wykorzystaniem platform zdalnego nauczania

Ogólne cele kursu

- przekazanie i utrwalenie wiedzy teoretycznej i praktycznej z łaciny średniowiecznej
- wykształcenie umiejętności tłumaczenia zróżnicowanych gatunkowo i tematycznie tekstów z łaciny średniowiecznej z uwzględnieniem szczegółów historyczno-kulturowych i obyczajowych
- zapoznanie studentów z tekstami wybranych autorów oraz różnorodnymi kategoriami dokumentów średniowiecznych, w tym tekstów specjalistycznych
- zapoznanie studentów ze zjawiskami leksykalno-gramatycznymi charakterystycznymi dla późnego okresu rozwoju języka łacińskiego (z uwzględnieniem różnych obszarów językowych oraz różnych faz rozwoju języka)

- zaznajomienie słuchaczy z zagadnieniami historyczno-kulturowymi związanymi z tłumaczoną literaturą

Treści nauczania

Treści nauczania obejmują:

A. Zagadnienia tematyczne

- Kroniki (obce: Widukind, Thietmar, Gall Anonim, Ortlieb, Petrus de Dursburg, Wigand z Marburga, Hel- mold, Kosmas z Pragi; polskie: Wincenty Kadłubek, Janko z Czarnkowa, Jan Długosz, „Kronika Wielkopolska”) - do wyboru przez prowadzącego i studentów
- Roczniki (polskie: rocznik krakowski dawny, rocznik kapituły krakowskiej, rocznik miechowski, rocznik poznański) - do wyboru j.w.
- Hagiografia (żywoty: św. Jadwigi Śląskiej, św. Elżbiety Węgierskiej, św. Kingi, Księżnej Anny Śląskiej - do wyboru j.w.
- Dokumenty i przywileje (do wyboru ze źródeł), ustawodawstwo (państwowe, miejskie, kościelne - do wyboru); traktaty międzynarodowe (do wyboru)
- Akta sądowe i urzędowe (księgi sądowe, radzieckie, opisy dóbr - do wyboru)
- Arengi (wybór z dokumentów)
- Poezja średniowieczna:
  - o „Epitafium z nagrobka B. Chrobrego” - postać średniowiecznego władcy/cnoty królewskie o Olochoch „Contemptus mundi” (XV w.) - jako poetycki wyraz filozofii średniowiecznej;
  - o „Epitaphium Zauissij Nigri” (sylwetka rycerza/cnoty rycerskie) - jako przykład miniatury średniowiecznego eposu bohaterskiego (nawiązania metryczne i motywy literackie z „Iliady” Homera)
  - o S. Ciołek „Pochwała Krakowa” - jako przykład laudacji miasta

B. Zagadnienia gramatyczno-leksykalne

Leksyka

- opanowanie słownictwa właściwego dla średniowiecza
- poznanie różnic znaczeniowych słów przejętych z łaciny klasycznej

Fleksja - Ortografia

- fleksja, ortografia: monoftongizacje dyftongów (XI i XII w.): np. ae, oe-> e
- zanik przydechowego „h”: np. hortus - ortus
- dowolne użycie „t” i „th”, „p”, „ph”, „f” (w tym redukcje grup przydechowych)
- wymiany samogłoskowe „e” w „i”, „u” w „o”

- podwójne znaczenie „y”: jako „y” ze wzdłużenia „ii”-> „ij” -> „y” oraz jako greckiego „i” w wyrazach uznawanych za greckie
- wprowadzenie nowej litery „w” (także lokalnie liter charakterystycznych dla polskiego obszaru językowego: głównie znaki dwuliterowe - późne średniowiecze)
- przegłosy zbitek klasycznych „-ti”, „-tius”, „-tiens” w średniowieczne „-ci”, „-cius”, „-ciens”
- wskazanie dowolności w zastosowaniu wskazanych zmian (częste także wersje klasyczne omawianych zjawisk - szczególnie w łacinie wczesnośredniowiecznej)
- różnice w stopniowaniu przymiotników - możliwych różnic w strukturach porównań z Abl. comparat., swobodna przynależność comparat. przym. do typu samogł. (możliwe)
- różnice w zastosowaniu zaimków (np. odejście od użycia „hic, haec, hoc” i alternatywne zastosowanie „supradictus”, „supramemoratus”) i przyimków
- różnice w zakończeniach przypadków poszczególnych deklinacji (np. klasyczny G. sg: ecclesiae w średniowieczny G. sg. ecclesie)

Gramatyka - składnia (konstrukcje, zwroty, zdania podrzędne)

- wskazanie częstego zastosowania „quod” i „quia” explicativum zamiast ACI zastosowanie zdań podrzędnych ze spójnikiem „quod”, „quia”, „ut” zamiast NCI
- wskazanie zastosowania Dat. auctoris zamiast dawnego Abl. auctoris w strukturze zdania ze stroną bierną
- różnice w budowie i zastosowaniu Abl. abs.
- różnice w zastosowaniu gerundium
- CPP - możliwe użycie Abl. auctoris zamiast Dat. auctoris
- zastosowanie participium futuri activi jako równoważnika zdań celowych
- wskazanie swobody w zastosowaniu i częstego odejścia od klasycznej ścisłości zasady „consecutio temporum” (w różnych typach zdań podrzędnych): zanik różnicy pomiędzy indicativem i coniunctivem- częste w zdaniach podrzędnych zastosowanie indicat. (w miejsce klasycznego con.) po spójnikach zdań podrzędnych lub zastosowanie con. (w miejsce klasycznego indicat.) - częste w zdaniach względno - okolicznikowych, w zdaniach ze spójnikiem „ut” (często „quod” zamiast klas. „ut” w zdaniach skutkowych i podmiotowych), w zdaniach z „cum” causale i concessivum - możliwe indicat. zamiast con., często „dum” zamiast „cum historicum”
- modusy - często występują okresy warunkowe mieszane
- różnice w semantycznym użyciu con. - np. częste „si” zamiast „utinam” w optativie

C. Funkcje językowe

- odczytywanie i wyszukiwanie szczegółowych informacji treściowych, historycznych, kulturowych i obyczajowych ze średniowiecznych tekstów łacińskich o różnej skali trudności
- tłumaczenie, analizowanie, interpretowanie i opracowanie krytyczne wybranych tekstów z łaciny średniowiecznej z uwzględnieniem kontekstu historyczno-kulturowego i obyczajowego

- wyrażanie własnych komentarzy i opinii na tematy poruszone w tekstach (po ich dokładnym przekładzie, analizie i interpretacji)

D. Komponent akademicki

- wykształcenie umiejętności istotnych dla studentów w ich karierze naukowej oraz w życiu zawodowym
- przygotowanie studentów do samodzielnej pracy z tekstami źródłowymi oraz do krytycznego opracowania źródeł (umiejętność rekonstrukcji tekstów zepsutych, odczytywanie tekstów z zastosowaniem elementów paleografii łacińskiej) - głównie dotyczy tekstów, które studenci wykorzystują w swoich pracach magisterskich
- wykształcenie umiejętności poprawnego merytorycznie i dopracowanego stylistycznie przekładu średniowiecznego tekstu łacińskiego na j. polski z uwzględnieniem charakteru i gatunku tekstu oraz specyfiki epoki średniowiecznej
- motywowanie studentów do samokształcenia
- uwrażliwienie studentów na różnice językowo-kulturowe w różnych obszarach „Latinitas” Europy średniowiecznej

E. Komponent specjalistyczny

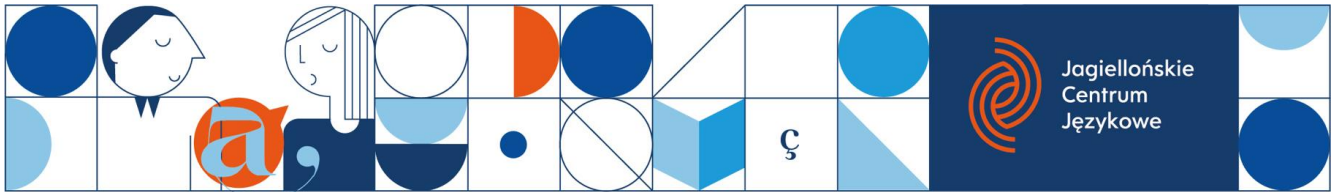
- odczytywanie, rozumienie, analiza i interpretacja dokumentów i tekstów łacińskich z różnych kategorii tematycznych doby średniowiecza
- poszerzanie znajomości słownictwa specjalistycznego charakterystycznego dla różnych kategorii tekstów i dokumentów średniowiecznych - w tym także znajomość zmiany znaczeń słów używanych w łacinie klasycznej na nowe, właściwe dla doby średniowiecza

Przewidywane efekty uczenia się

Po zakończeniu kursu osoba studiująca potrafi:

Czytanie

- wskazać różnice pomiędzy językiem łacińskim klasycznym i średniowiecznym w zakresie podanym w punktach wymienionych powyżej
- samodzielnie czytać ze zrozumieniem różne gatunki tekstów z łaciny średniowiecznej z wykorzystaniem słownika (tłumaczone w ramach zajęć oraz samodzielnie wybrane zgodnie z zainteresowaniami i potrzebami naukowymi)

Komponent akademicki

- opracować krytycznie wybrany przez siebie zgodnie z zainteresowaniami i potrzebami naukowymi tekst z łaciny średniowiecznej o różnej skali trudności i objętości (w tym także dłuższy i trudniejszy)
- sporządzić właściwie przypisy, odczytać i objaśnić różne zapisy dat
- podać systematycznie bibliografię i wykorzystany materiał źródłowy

Tłumaczenie pisemne

- samodzielnie tłumaczyć zróżnicowane teksty z łaciny średniowiecznej na język polski ze słownikiem, a także samodzielnie je analizować i interpretować (teksty z zajęć oraz wybierane samodzielnie zgodnie z zainteresowaniami i celami naukowymi)

Komponent akademicki

- tłumaczyć, analizować i interpretować zróżnicowane gatunkowo i tematycznie łacińskie teksty średniowieczne w kontekście historyczno-kulturowym i obyczajowym właściwym dla różnych obszarów europejskiej „Latinitas” średniowiecznej
- wykorzystać wykształcone umiejętności w samodzielnej i własnej pracy naukowej (w tym także w archiwach) nad tłumaczeniem, analizą, interpretacją i rekonstrukcją specjalistycznych dokumentów i źródeł łacińskich z zakresu średniowiecza